

JOHN IRVING

*Viename
asmenyje*

Alma littera

NESĖKMINGA AKTORIŲ ATRANKA

Pirmiausia papasakosiu apie panelę Frost. Visiems sakau, jog rašytoju tapau todėl, kad būdamas lemiamo penkiolikos metų amžiaus perskaičiau Čarlzo Dikenso romaną, bet iš tiesų buvau dar jaunesnis, kai, vos susipažinęs su panele Frost, mintyse išvydau, kaip su ja myliuosi, ir kaip tik tą lytinio pabudimo akimirką šuorais užgimė mano vaizduotė. Mūsų asmenybės formuoja tai, ko trokštame. Per tas kelias jaudulingo slapto geismo sekundes aš supratau, jog trokštu tapti rašytoju ir pasimylėti su panele Frost – nebūtinai tokia eilės tvarka.

Su panele Frost susipažinau bibliotekoje. Bibliotekos man patinka, nors sunkiai ištariu tą žodį – ir jo daugiskaitą, ir vienaskaitą. Man, regis, apskritai sunku ištarti kai kuriuos žodžius: dažniausiai daiktavardžius – mane pernelyg sujaudinusių, visiškai sutrikdžiusių ar baisiai išgąsdinusių žmonių, vietų ir daiktų vardus ar pavadinimus. Na, taip sakė visokie tarsenos mokytojai, kalbos terapeutai ir psichiatrai, kurie mane gydė, – deja, nesėkmingai. Pradžios mokykloje buvau paliktas antriems metams – dėl „ryškių kalbos sutrikimų“, bet čia tai šiek tiek perdėta. Dabar jau baigiu septintą dešimtį; tarties klaidų priežastis man neberūpi. (Tiesiai sakant, velniop tą etiologiją.)

Žodžio „etiologija“ nė nemėginu ištarti, bet man jau pavyksta daugmaž suprantamai, nors ir netaisyklingai, pasakyti „biblioteka“

arba „bibliotekos“ – šiaip taip sudurstytas žodis sunoksta tarsi nežinomas vaisius. („Biliateka“ arba „biliatekos“, – sakau, kaip sako vaikai.)

Dar ironiškiau tai, kad mano pirmoji biblioteka buvo niekuo nelypinga. Paprasčiausia nedidelio Vermonte esančio Ferst Sisterio miestelio viešoji biblioteka – raudonų plytų namukas toje pačioje gatvėje, kurioje gyveno mano seneliai. Aš augau jų namuose Upės gatvėje – iki penkiolikos metų; tada mano mama ištekėjo antrą kartą. Su patėviu ji susipažino per spektaklį.

„Ferst Sisterio artistai“ – taip vadinosi mėgėjų teatro draugija; kiek pamenu, mačiau visus mūsų miestelio teatriuke rodytus spektaklius. Mano mama buvo suflerė – jei pamiršdavai žodžius, ji tau pasakydavo, ką sakyti. (*Mėgėjų* teatre žodžius pamiršdavo daug kas.) Daug metų maniau, kad suflerė yra viena iš aktorių – kažkodėl ne scenoje ir be kostiumo, bet būtinai reikalinga visuose dialoguose.

Mano patėvis, kai mama su juo susipažino, buvo naujas „Ferst Sisterio artistų“ aktorius. Į mūsų miestelį jis atvyko mokytojauti beveik prestižinėje privačioje Feivarit Riverio mokykloje, kurioje tada mokėsi tik berniukai. Ko gero, nuo pat mažumės (o kai man sukako dešimt ar vienuolika, tai jau tikrai) žinojau, kad galiausiai, kai būsiu „pakankamai paaugęs“, stosiu į tą parengiamąją mokyklą. Ji turėjo šiuolaikiškesnę ir geriau apšviestą biblioteką, tačiau Ferst Sisterio viešoji man buvo pirmoji biblioteka, o ten dirbusi moteris – mano pirmoji bibliotekininkė. (Beje, žodį „bibliotekininkė“ visada išardavau sklandžiai.)

Turbūt nereikia nė sakyti, jog panelę Frost išimčiau daug geriau negu biblioteką. Nedovanotina, kad jos vardą sužinojau tik kai nuo mūsų pažinties jau buvo praėję daug laiko. Visi ją vadino panele Frost; tada, kai aš gal kiek pavėluotai gavau pirmąjį skaitytojo bilietą ir mudu susipažinom, iš pažiūros ji buvo mano mamos amžiaus – arba truputį jaunesnė. Teta, labai valdinga persona, man buvo sakiusi, kad panelė Frost „*kadaise* buvo labai graži“, bet aš niekaip negalėjau įsivaizduoti panelės Frost atrodančios dar gražiau negu mūsų pažinties dieną, – nors šiaip jau, netgi vaikystėje, nuolat ką nors įsivaizduodavau. Teta tvirtino, kad *kadaise* visi miestelio jaunikiai, pamatę panelę Frost, tiesiog nerdavosi iš kailio, stengdamiesi patraukti

jos dėmesį. Bet kai kuris nors išdrąsinęs prisistatydavo, – na, pasisakydavo jai, kuo esąs vardu, – tuomet buvusi gražuolė bibliotekininkė abejingai pažvelgdavo ir lediniu balsu tardavo: „Aš – *panelė* Frost. Niekada nebuvau ištekėjusi ir tikrai nenorėčiau.“

Taigi panelė Frost, besilaikanti tokio požiūrio, tebebuvo netekėjusi ir kai aš su ja susipažinau; Ferst Sisterio jaunikiai, nors man tai atrodė nesuvokiama, jai jau seniai nebeprisistatinėjo.

LEMTINGASIS DIKENSO ROMANAS, – kurią perskaitęs panorau tapti rašytoju, bent jau taip visada sakau, – buvo „Didieji lūkesčiai“. Neabejoju, kad ir pirmą, ir antrą kartą jį perskaičiau būdamas penkiolikmetis. Tikrai žinau, kad tada dar nesimokiau privačioje berniukų mokykloje, nes tą knygą gavau Ferst Sisterio miestelio bibliotekoje – du kartus. Niekad nepamiršiu dienos, kai nuėjau ten, norėdamas pasiimti ją antrą kartą; iki tol man nė sykio nesinorėjo iš naujo skaityti viso romano.

Panelė Frost įbedė į mane skvarbų žvilgsnį. Tada mano viršugalvis vargu ar siekė jos pečius. „*Kadise* panelė Frost buvo kaip kokia statula“, – sakė man teta, tarytum net panelės Frost ūgis ir figūra būtų egzistavę tik praeityje. (Žinojau, kad man ji *visada* bus kaip statula.)

Panelė Frost buvo tiesios laikysenos, plačių pečių moteris, tačiau mano dėmesį labiausiai patraukė mažytės, bet dailios jos krūtys. Kaip savotiškas kontrastas vyriškam ūgiui ir akivaizdžiai fizinei jėgai, panelės Frost krūtys atrodė ką tik atsiradusios – neįtikimai mergaitiškos, tarsi dar tebedygstančios. Nesupratau, kaip ne per jauniausia moteris gali šitaip atrodyti, bet buvo aišku, kad jos krūtys sužadina visų ją išvystančių paauglių vaizduotę; na, aš taip maniau tada, su ja susipažinęs, – kada tai buvo? – 1955-aisiais. Be to, noriu jus patikinti, kad panelė Frost niekada nebūdavo apsirengusi provokuojamai, bent jau ten, priverstinėje apytuštės Ferst Sisterio viešosios bibliotekos tyloje; ten beveik niekas neužeidavo, nei dieną, nei vakare, kad ir kelinta būtų valanda.

Kartą nugirdau valdingąją tetą sakant (mano mamai): „Panelė Frost jau nebe tokio amžiaus, kai pakanka paauglišku liemenėlių.“

Aš, trylikametis, tada pamaniau, jog tai reiškia, kad – nuolat viską kritikuojančios tetos nuomone – panelės Frost liemenėlės netinka jos krūtims, arba atvirksčiai. Buvau įsitikinęs, kad *tinka!* Ir dabar, visą laiką, kol kankinamai mažčiau apie skirtingą savo paties ir tetos domėjimąsi panelės Frost krūtimis, žadą atimanti bibliotekininkė neatitraukė nuo manęs minėtojo skvarbaus žvilgsnio.

Su ja susipažinau būdamas trylikos; o šią baugią akimirką man jau buvo penkiolika, bet kiaurai veriančiomis akimis panelė Frost žiūrėjo taip ilgai, kad atrodė, jog ji ištikus dvejus metus ir išbuvo įbedusi į mane tą savo žvilgsnį. Galiausiai, išgirdusi, kad noriu dar kartą perskaityti „Didžiuosius lūkesčius“, ji tarė:

– Šitą jau skaitei, Viljamai.

– Taip, man labai patiko, – pasakiau, vos neleptelėjęs, kad man labai patinka *ji*. Ji kalbėjo itin oficialiai – buvo pirmas žmogus, į mane visada taip ir kreipdavęsis: *Viljamai*. Šeima ir draugai vadino Bilu arba Biliu.

Norėjau pamatyti panelę Frost dėvinčią *tik* liemenėlę, nepakanamai (visur kištis mėgstančios mano tetos manymu) suvaržančią krūtis. Bet *tokios* įžūlybės vis dėlto neišpyškinęs, paprasčiau:

– Norėčiau „Didžiuosius lūkesčius“ perskaityti dar kartą.

(Nė žodžio apie nuojautą, kad panelė Frost man bus padariusi tokį pat pribloškiamą įspūdį, kokį Estela daro vargšui Pipui.)

– Taip greit? – nustebo panelė Frost. – Juk „Didžiuosius lūkesčius“ skaitei vos prieš mėnesį!

– Nekantrauju perskaityti dar kartą.

– Yra daug Čarlzo Dikenso knygų, – pasakė man panelė Frost. – Gal paskaityk kurią nors kitą, Viljamai.

– O, paskaitysiu, – patikinau ją, – bet pirmiausia noriu *dar kartą* perskaityti šitą.

Kai panelė Frost antrą kartą ištare „Viljamai“, man akimirksniu pasistojo, – nors tada mano, penkiolikmečio, penis buvo mažas ir erekcija juokingai menka. (Turbūt pakanka pasakyti, jog nebuvo pavojaus, kad panelė Frost tą erekciją *pastebės*.)

Visažinė teta mano mamai buvo sakiusi, kad aš, kaip tokio amžiaus, per menkai išsivystęs. Savaime suprantama, ji turėjo omeny,

kad „per menkai išsivystęs“ kitu atžvilgiu (arba visais); kiek žinau, mano penį ji galėjo būti mačiusi tik kai buvau kūdikis, – o gal nematė ir tada. Neabejoju, kad apie žodį „penis“ dar turėsiu ką papasakoti. O kol kas jums užteks žinoti, jog man itin sunku ištarti „penis“; šiaip taip išspaustas, tas žodis, – kai apskritai pavyksta jį pasakyti balsu, – mano lūpose skamba kaip „pénis“. Rimuojasi su „kénis“, jeigu jums dar neaišku. (Kaip galėdamas vengiu daugiskaitos.)

Šiaip ar taip, tada, kai pareiškiau norįs antrą kartą pasiimti „Didžiuosius lūkesčius“, panelė Frost apie mano seksualines kančias išvis nieko nežinojo. Tiesą sakant, man pasirodė, jog ji įsitikinusi, kad, kai bibliotekoje šitiek knygų, skaitydamas kurią nors iš *naujo* tiesiog nedovanotinai švaistyčiau laiką.

– Kuo tie „Didieji lūkesčiai“ tokie ypatingi? – paklausė panelė Frost.

Ji buvo pirmas žmogus, kuriam pasakiau, jog noriu tapti rašytoju, „todėl, kad perskaičiau „Didžiuosius lūkesčius“, bet iš tikrųjų tai norėjau dėl jos.

– Nori tapti *rašytoju!* – šūktelėjo panelė Frost; neatrodė, kad ji tuo džiaugtųsi. (Po daugelio metų vis galvojau, ar panelė Frost būtų kaip nors išreiškusi pasipiktinimą žodžiu „sodomitas“, jei būčiau šitaip įvardijęs pageidaujamą profesiją.)

– Taip, rašytoju... tikriausiai, – pasakiau.

– Negali žinoti, kad tikrai tapsi *rašytoju!* – tarė panelė Frost. – Tai ne tokia profesija, kokią tiesiog pasirinktum.

Taip sakydama ji, žinoma, neklydo, tačiau to aš tada dar nesupratau. Ir „Didžiųjų lūkesčių“ prašiau ne tik todėl, kad iš tikrųjų norėjau tą knygą perskaityti dar kartą; taip įkyriai kaulijau iš dalies dėl to, kad kuo labiau panelė Frost irzo, tuo maloniau man buvo žiūrėti, kaip ji staiga įkvepia oro – kaip kilsoja stublinamai mergaitiškos jos krūtys.

Ir būdamas penkiolikos tebesijaučiau ją beviltiškai įsimylėjęs – kaip ir prieš porą metų. Ne, turiu patikslinti: penkiolikmetį ji mane traukė dar labiau negu tada, kai buvau trylikos ir tik svajoju, kaip norėčiau su ja pasimylėti ir tapti rašytoju, – sulaukęs penkiolikos, mylėjimąsi įsivaizdavau aiškiau (tame vaizdinyje buvo daugiau

konkrečių detalių), be to, jau turėjau parašęs kelis sakinius, kuriais pats žavėjausi.

Žinoma, ir mylėjimasis su panele Frost, ir tai, kad tapsiu rašytoju, buvo vargiai tikėtini dalykai, – bet gal vis dėlto įmanomi? Labai keista, tačiau man pakako puikybės, kad tuo tikėčiau. O iš kur ta mano nenormali savimana ir niekuo nepagrįstas pasitikėjimas saviimi? Na, galėjau tik spėti, kad su tuo kažkaip susiję genai.

Ne, ne motinos; jos, nematomos suflerės, vaidmenyje neįžvelgiau jokios puikybės. Šiaip ar taip, daugumą vakarų praleidau su mama saugiam labai ir nelabai talentingus (ir apskritai neturinčius jokio talento) mūsų miestelio mėgėjų teatro draugijos narius priglaudusiame uoste. Ne visi tame teatriuke buvo išdidūs ir visada pasikliaujantys savimi, – todėl ir reikėjo suflerės.

Jeigu mano puikybė paveldėta, tai tikrai iš biologinio tėvo. Man visi sakė, kad mudu niekada nebuvom susitikę; jį pažinojau tik iš kitų žmonių atsiliepimų, ne per geriausių.

„Koduotojas“, – taip jį vadino mano senelis, – arba, rečiau, „seržantas“. Mama, pasak senelės, dėl to seržanto metė koledžą. (Senelai visada menkinamai tariamas „seržantas“ patiko labiau negu „koduotojas“.) Ar Viljamas Fransis Dinas buvo viena iš priežasčių, dėl kurių mama nebaigė koledžo, aš iš tikrųjų ir nežinojau; mama tada ėmė lankyti sekretorių mokyklą, bet jau pastojusi nuo jo, laukdamasi manęs. Taigi ji nebaigė ir tos sekretorių mokyklos.

Mama man sakė, kad už tėčio ištekėjo Atlantik Sityje, Naujojo Džersio valstijoje, 1943-ųjų balandį, – tai buvo šiek tiek pavėluotos priverstinės vedybos, nes aš gimiau Ferst Sisteryje, Vermonte, dar 1942-ųjų kovo mėnesį. Man jau buvo suėję vieneri, kai ji ištekėjo, ir tų „vestuvių“ (juos sutuokė kažkoks miesto savivaldybės sekretorius ar taikos teisėjas) labiausiai norėjo mano senelė, – bent jau taip šnekėjo teta Mjurielė. Turėjau suprasti, kad Viljamas Fransis Dinas vedė nelabai norom.

– Išsiskyrėm, kai tau dar nebuvo sukakę dveji, – sakė man mama. Buvau matęs santuokos liudijimą, todėl ir prisiminiau tą, regis, keistą, toli nuo Vermonto esančią vietą: Atlantik Sitį, Naujojo Džersio valstijoje; ten buvo mano tėčio karinio rengimo stovykla. Ištuokos liudijimo man niekas nerodė.

– Seržantui nerūpėjo nei santuoka, nei vaikai, – kartą pasakė man senelė, akivaizdžiai jausdamasi esanti pranašesnė; netgi būdamas mažas mačiau, kad puikybę mano teta paveldėjusi iš senelės.

Bet per tai, kas – nesvarbu, kieno reikalavimu – įvyko Atlantik Sityje, Naujojo Džersio valstijoje, gautu santuokos liudijimu aš buvau, kad ir pavėluotai, įteisintas. Ir pavadintas Viljamu Fransiu Dinu jaunesniuoju; turėjau jo vardą ir pavardę, nors jo paties šalia nebuvo. Be to, tikriausiai paveldėjau kažkiek to koduotojo genų – beprotišką seržanto drąsą, mamos manymu.

– Koks jis buvo? – klausiau mamos gal šimtą kartų. Ji visada maloniai atsakydavo į tą klausimą.

– Oi, *labai* gražus – koks būsi ir tu, – tardavo šypsodamasi. – Ir *pasutiškai* drąsus. – Mama su manimi elgėsi labai meiliai, kol nebuvau pradėjęs bręsti.

Nežinau, ar visi mažamečiai ir ką tik į paauglystę įžengę berniukai taip nekreipia dėmesio į laiko tėkmę, kaip nekreipiau aš, bet man niekada nė nedingtelėjo, kad reikėtų panagrinėti įvykių seką. Tėtis mamai mane užtaisė tikriausiai 1941-ųjų gegužės pabaigoje arba birželio pradžioje, – bebaigdamas pirmą Harvardo kursą. Bet niekada niekas – netgi kandžias pastabas laidanti teta Mjurielė – apie jį neužsiminė kaip apie *Harvardo* studentą. Jis buvo vadinamas tik koduotoju (arba seržantu), nors mama neabejotinai didžiavosi jo sąsaja su Harvardu.

– Įsivaizduok, kaip jautiesi, priimtas į Harvardą, kai tau tik penkiolika! – ne kartą girdėjau ją sakant.

Bet jeigu tas mano beprotiškai drąsus tėtis Harvarde studijuoti (1940-ųjų rugsėji) pradėjo būdamas penkiolikos, jis turėjo būti *jaunesnis* už mamą, kurios gimtadienis balandžio mėnesį. Keturiasdešimtųjų balandį jai suėjo dvidešimt; o kai aš gimiau, keturiasdešimt antrųjų kovą, mamai buvo be vieno mėnesio dvidešimt dveji.

Gal tada, kai ji pasijuto nėščia, juodu nesusituokė todėl, kad mano tėčiui dar nebuvo aštuoniolikos? Aštuoniolika jam sukako keturiasdešimt antrųjų spalio mėnesį. Kaip man sakė mama, „šaukimo į kariuomenę amžius buvo paslaugiai sumažintas iki tiek“. (Aš tik vėliau vis galvojau, kad žodis „paslaugiai“ mamos lūpose skambėjo neįprastai; gal taip šnekėjo tas Harvardo studentas?)

– Tavo tėvas manė, kad galėtų geriau kontroliuoti savo karinę lemtį, jei pasisiūlytų savanoriu per išankstinį šaukimą, todėl 1943-ųjų sausio mėnesį taip ir padarė, – pasakojo man mama. („Karinę lemtį“ irgi skambėjo kaip ne iš jos žodyno; čia jau buvo aiškiai juntama Harvardo studento įtaka.)

1943-ųjų kovą mano tėtis autobusu nuvažiavo į Masačusetse esančią Fort Devenso bazę – pradėti karinės tarnybos. Tada karinės oro pajėgos dar buvo priskiriamos prie sausumos kariuomenės; ten jis turėjo mokytis specialybės – kriptografijos. Mokymams karinės oro pajėgos buvo užsigrobusios visą Atlantik Sitį ir aplinkines smėlio kopas. Mano tėtis ir kiti apmokomi naujokai „stovyklavo“ prabangiuose viešbučiuose, kuriuos kaip reikiant nusiaubė. Anot senelio, „niekas baruose neprašė parodyti jokių asmens dokumentų. Savaitgaliais miestą užplūsdavo merginos – daugiausia valdžios institucijų tarnautojos iš Vašingtono. Aišku, kad visi ten gerai pasilinksmino, – nors kopose buvo šaudoma iš visokių ginklų“.

Mama pasakojo, kad aplankė tėtį Atlantik Sityje – „gal porą kartų“. (Kai jie dar nebuvo susituokę, o aš buvau vos vienerių?)

Keturiasdešimt trečiųjų balandžio mėnesį į Atlantik Sitį, į tas „vestuves“, mama turbūt važiavo su seneliu; ir tikriausiai iškart po jų tėtis buvo išsiųstas į karinių oro pajėgų kriptografijos mokyklą Polinge, Niujorko valstijoje, – kur mokėsi naudotis kodų knygomis ir šifravimo juostelėmis. Iš ten – keturiasdešimt trečiųjų vasaros pabaigoje – jį nusiuntė į Šanut Fildą Rantule, Ilinojaus valstijoje. „Ilinojuje jis jau praktikuodamasis gilinosi į kriptografijos pašaknes“, – pasakojo mama. Vadinas, juodu vis dar palaikė ryšį ir kai po mano gimimo jau buvo praėję septyniolika mėnesių. (Šiaip mama retai kada sakydavo „gilinosi į pašaknes“.)

„Šanut Filde tavo tėtis buvo išmokytas naudotis paprasčiausia karine šifravimo mašinėle – iš esmės lyg ir teletaipu su pridėtu elektroniniu šifrų mechanizmu“, – aiškino senelis. Bet man tai buvo tarsi kokia paukščių kalba; gal netgi pradingęs tėtis nebūtų galėjęs apie šifravimo mašinėlės veikimo principą man papasakoti taip, kad suprasčiau.

Senelis žodžių „koduotojas“ arba „seržantas“ niekada netardavo menkinamai ir labai mėgo man pasakoti, ką tėtis veikė per karą.

Turbūt vaidindamas Ferst Sisterio mėgėjų teatro spektakliuose senelis išsiugdė būtiną gebėjimą įsiminti tokias konkrečias ir painias smulkmenas; jam kiekvieną kartą pavykdavo *tiksliai* pakartoti tą patį pasakojimą apie tėčio nuotykius, nors šifruotojo darbas karo metais – slaptų pranešimų šifravimas ir iššifravimas – nebuvo visai nuobodus.

JAV kariuomenės oro pajėgų Penkioliktosios eskadros štabas buvo Baryje, Italijoje. O 760-oji bombonešių eskadrilė, kurioje tarnavo mano tėtis, dislokuota Spinacolos karinių oro pajėgų bazėje – kaimo laukuose į pietus nuo miestelio.

Kai sąjungininkai įsiveržė į Italiją, Penkioliktoji eskadra bombardavo Vokietijos pietus, Austriją ir Balkanus. Nuo 1943-ųjų lapkričio iki 1945-ųjų pavasario tuose mūšiuose pradingo daugiau negu tūkstantis sunkių bombonešių B-24. Bet šifruotojai neskraidė. Mano tėtis turbūt retai kada išeidavo iš Spinacolos bazėje įrengto kodavimo kambario; dvejus paskutinius karo metus jis praleido su savo kodų knygomis ir tuo neperprantamu šifravimo prietaisu.

Bombonešiai puolė nacistų gamyklų kompleksus Austrijoje ir naftos telkinius Rumunijoje, o mano tėtis tenukeliaudavo tik į Barį – iš esmės tam, kad juodojoje rinkoje parduotų cigaretes. (Mama mane tikino, kad seržantas Viljamas Fransis Dinas nerūkė, bet Baryje pardavė tiek cigarečių, kad paskui, grįžęs į Bostoną, už tuos pinigus nusipirko automobilį – dvivietį 1940-ųjų ševroletą.)

Tėtį demobilizavo gana greitai. Keturiasdešimtųjų pavasarį jis praleido Neapolyje, kurį apibūdino kaip „žavingą ir linksmą, skendintį aluje“. (*Kam* apibūdino? Jeigu jis su mama išsiskyrė anksčiau, negu man sukako dveji, – *kaip* išsiskyrė? – kodėl dar rašė jai laiškus ir kai aš jau buvau trejų?)

Gal jis rašė seneliui; juk ne mama, o senelis man pasakė, kad tėtis į karinio jūrų laivyno transportinį laivą įlipo Neapolyje. Paskui, šiek tiek luktelėjęs Trinidade, tėtis vienu iš C-47 buvo nuskraidintas į bazę Natalyje, Brazilijoje, kur, pasak jo, buvo „labai gera“ kava. Iš Brazilijos kitas C-47 – apibūdintas kaip „senstelėjęs“ – jį nugabeno į Majamį. Galiausiai į šiaurę važiuojęs karinis traukinys grąžino kareivius į tas vietas, kur jie turėjo būti išvis paleisti; taigi tėtis vėl atsidūrė Fort Devense, Masačusetso valstijoje.

1945-ųjų spalį tėtis jau buvo per daug pavėlavęs, todėl tais mokslo metais negalėjo toliau studijuoti Harvarde; už juodojoje rinkoje užsidirbtus pinigų nusipirko šėvį ir susirado laikiną darbą Džordano Maršo – didžiausios Bostono parduotuvės – žaislų skyriuje. Į Harvardą sugrįžo keturiasdešimt šeštųjų rudenį ir sutelkė dėmesį į romanistiką; senelis man paaiškino, jog taip vadinamos prancūzų, ispanų, italų ir portugalų kalbų ir literatūros studijos. („Bent jau dviejų ar trijų“, – dar pridūrė senelis.)

„Tavo tėvas buvo tikras užsienio kalbų *specas*, – sakė man mama. Gal todėl ir kriptografijos *specas*? Bet kodėl mamai ir seneliui rūpėjo, į ką mano pasprukęs tėtis sutelkė dėmesį Harvarde? Iš kur jie apskritai žinojo tas smulkmenas? Kodėl jiems visa tai buvo pranešta?

Turėjom tokią tėčio nuotrauką – daug metų tik tą vienintelį jo atvaizdą ir tebuvo matęs. Toje nuotraukoje tėtis atrodo labai jaunas ir lieknas. (Nufotografuotas 1945-ųjų pavasario pabaigoje arba vasaros pradžioje.) Jis valgo ledus tame karinio jūrų laivyno transportiniame laive, kažkur tarp pietų Italijos pakrantės ir Karibų jūros, pakeliui į Trinidadą.

Juodoji pantera ant tėčio vilkimos odinės piloto striukės tada, ko gero, kaip reikiant užvaldė vaikišką mano vaizduotę; ta iš pažiūros pikta pantera buvo 760-osios bombonešių eskadrilės simbolis. (Šifruotojai dirbo tik ant žemės, bet ir jie gavo pilotų striukes.)

Man į galvą nuolat lindo viską nustelbianti įkyri mintis, kad ir aš turiu karo didvyrio bruožų, nors tėčio kariniai žygiai neatrodė labai didvyriški – netgi vaikui. Bet mano senelis buvo vienas iš Antrojo pasaulinio karo istorijos žinovų, – na, tu, kuriems kiekviena smulkmena baisiai įdomi, – ir jis man vis sakydavo: „Tavyje matau būsimą didvyrį!“

Senelė apie Viljamą Fransį Diną negalėjo pasakyti beveik nieko gero, o mamos vertinimas prasidėdavo ir (dažniausiai) baigdavosi žodžiais „labai gražus“ ir „pasiutiškai drąsus“.

Na, tai ne visai tiesa. Kai mamos paklausiau, kodėl jų santykiai nenusisėkė, ji atsakė, kad matė tėtį kai ką bučiuojant. „Mačiau jį bučiuojant *kitą*“, – teištare taip atsainiai, lyg būtų sufleravusi aktoriui, pamiršusiam žodį „kitą“. Aš, be abejo, padariau išvadą, kad ji tą bu-

činį pamatė, kai jau laukėsi manęs, – gal netgi kai jau buvau gimęs, – ir kad iš to, kaip glaudžiai buvo susilietusios lūpos, suprato, jog tai ne šiaip koks nekaltas bučinukas.

– Tikriausiai buvo prancūziškas, su gerklėn sugrūstu liežuviu, – kartą apšvietė mane vyresnė pusseserė – šiurkšti mergiotė, mano dažnai minimos valdingosios tetos duktė. Bet su kuo tėtis bučiavosi? Vis galvojau, ar tai buvo viena iš tų savaitgaliais Atlantik Sitį užplūsdavusių merginų, valdžios institucijų tarnautojų iš Vašingtono. (Kitaip senelis gal išvis nebūtų apie jas užsiminęs.)

Tada tik tiek ir nežinojau; nedaug. Tačiau to visiškai pakako, kad imčiau nepasitikėti savimi, – netgi pajusčiau sau antipatiją, – nes buvau linkęs visas savo ydas priskirti biologiniam tėvui. Jį kaltinau dėl visų blogų įpročių, niekingų poelgių ir slapukavimo; iš tikrųjų maniau, kad visos mano blogybės paveldėtos. Visa tai, kas manyje man pačiam atrodė įtartina ir kėlė baimę, mano įsitikinimu, buvo seržanto Dino bruožai.

Argi mama man nesakė, kad *būsiu* gražus? Ar tai nebus dar viena bėda? O dėl tos pasiutiškos drąsos... na, aš juk drįsau tikėtis (kai man buvo trylika), kad tapsiu rašytoju. Ir jau tada įsivaizdavau, kaip myliuosiu su panele Frost.

Patikėkite, nenorėjau būti pasprukusio tėtušio atžala, genetiškai tapačiu jo palikuoniui, visur užtaisančiu merginoms vaikus ir jas metančiu. Juk toks buvo seržanto Dino *modus operandi**, argi ne? Nenorėjau ir jo vardo bei pavardės. Man buvo *bjauru* būti Viljamu Fransiu Dinu jaunesniuoju – to koduotojo paliktu sūnumi, beveik mergvaikiu! Jei kada pasaulyje apskritai gyveno vaikas, *norintis* turėti patėvį, trokštantis, kad jo motina bent jau užmezgtų su kuo nors rimtus santykius, tai tas vaikas buvau aš.

Štai ir priėjau prie to, nuo ko anksčiau lyg ir norėjau pradėti šį pirmą skyrių, nes iš tikrųjų galėjau pirmiausia papasakoti apie Ričardą Abotą. Nuo jo, netrukus tapusio mano patėviu, prasidėjo viso tolesnio mano gyvenimo istorija; tiesą sakant, jei mama nebūtų įsimylėjusi Ričardo, aš, ko gero, niekad nebūčiau susipažinęs su panele Frost.

* Veikimo būdas (*lot.*).